

Najczęstsze błędy w umowach o dzieło

Justyna Tyc
radca prawny, associate
w kancelarii Domański
Zakrzewski Palinka

Umowa o dzieło, obok umowy-zlecenia, jest powszechnie stosowaną w Polsce cywilnoprawną formą zatrudniania. Zaletami opartego na niej stosunku prawnego są elastyczność oraz atrakcyjność finansowa. Umowy o dzieło co do zasady nie podlegają bowiem składkom ZUS. Wykonawca dzieła zwyczajowo zarabia więcej na rękę, z drugiej jednak strony nie ma zabezpieczenia na wypadek choroby oraz nie odkłada na przyszłą emeryturę. Na braku składek traci też ZUS. Taki stan rzeczy stał się w ostatnich latach przyczyną częstszych kontroli organu rentowego dotyczących prawidłowości stosowania umów o dzieło. W ich wyniku ZUS

często z powodzeniem przekwalifikowuje umowy o dzieło w umowy-zlecenia, co skutkuje obciążeniem płatnika zaległymi składkami wraz z odsetkami. W tych działaniach wspierają go sądy, które jasno wskazują, że samo nazwanie zawartej umowy umową o dzieło nie przesądza o jej charakterze. Wpływa na to wiele istotnych kwestii, jak np. sposób wykonywania umowy, cel zawarcia oraz przede wszystkim jej przedmiot. W praktyce o kwalifikacji dzieła jako zlecenia decydują często błędy w formułowaniu umów. Dlatego tak ważne jest zidentyfikowanie podstawowych różnic pomiędzy oboma rodzajami tego typu kontraktów i prawidłowe sformułowanie zapisów umownych.

Podstawowe różnice

	UMOWA O DZIEŁO	UMOWA-ZLECENIE
Cel	Rezultat – wykonanie na zamówienie konkretnej rzeczy lub innego przedmiotu (tzn. dzieła, które powstanie w przyszłości).	Staranne działanie – czynienie starań w celu osiągnięcia rezultatu (a nie jego osiągnięcie).
Odpowiedzialność za efekt końcowy	Tak	Nie
Odpłatność	Za wykonanie dzieła należy się wynagrodzenie.	Zlecenie może być odpłatne bądź nieodpłatne.
Wady	O dziele jest mowa wtedy, gdy można poddać je ocenie na istnienie wad. Wykonawca odpowiada za wady dzieła.	Nie musi poddawać się ocenie na istnienie wad. Zleceniobiorca nie odpowiada za wady.
ZUS i NFZ	Nie podlega ubezpieczeniom społecznym i ubezpieczeniu zdrowotnemu.	Co do zasady podlega ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu i zdrowotnemu. Może też podlegać ubezpieczeniu chorobowemu.

Rezultat: jeden wyjątkowy czy wiele jednakowych

Sądy wyraźnie przyznają rację ZUS, że wykonywanie prostych, powtarzalnych czynności nie może być kwalifikowane jako przedmiot umowy o dzieło. W wyniku prac wykonawcy powinno dojść do uzyskania określonego rezultatu, umówionego indywidualnie przez strony. Przedmiotem umowy nie może więc być osiąganie kolejnych, bieżąco wyznaczanych rezultatów. Co więcej, nawet jeśli przedmiotem umowy będzie tworzenie dzieł w rozumieniu prawa autorskiego, to nie zawsze taka umowa na gruncie ubezpieczeń społecznych będzie traktowana jako umowa o dzieło. W praktyce kwestia ewentualnych praw autorskich do danego dzieła jest bez znaczenia dla kwalifikacji danej umowy z punktu widzenia prawa ubezpieczeń społecznych.

Przykład:
Jeśli firma zamówi u znanego malarza jeden obraz, np. krajobraz górski o określonych wymiarach, to nie ma żadnych wątpliwości, że strony zawarły umowę o dzieło. Jeśli jednak obraz tak się spodoba, że firma postanowi sprzedawać go masowo i w tym celu będzie zawierać z malarzem co miesiąc kolejne umowy o dzieło (których przedmiotem będzie krajobraz górski, ze stałym miesięcznym wynagrodzeniem), to ZUS może próbować ustalić, iż strony łączy stosunek zlecenia, a nie dzieła. Umowa bowiem będzie zawierać cechy łącznie umowy-zlecenia i umowy o dzieło, a zatem ZUS lub sąd może zdecydować, że cech charakterystycznych dla zlecenia jest więcej, i dlatego należy ją zakwalifikować jako zlecenie.

7 grzechów głównych

1 Nazewnictwo/słownictwo

Strony powinny wyraźnie wskazać, że mamy do czynienia z umową o dzieło, a nie np. o świadczenie usług. Stronami umowy o dzieło są przyjmujący zamówienie (wykonawca) oraz zamawiający. Błędem jest więc określanie jej stron jako zleceniodawcy i zleceniobiorcy. Natomiast przedmiotem umowy jest wykonanie określonego dzieła, a nie świadczenie określonych usług czy wykonywanie pracy.

2 Przedmiot

Właściwe określenie przedmiotu umowy jest jedną z najtrudniejszych kwestii. Przedmiotem tym jest stworzenie dzieła, tj. rezultatu z góry określonego. Na dzień zawarcia umowy dane dzieło jeszcze nie istnieje, ma dopiero powstać w przyszłości. Zatem do prawidłowej kwalifikacji umowy może nie wystarczyć np. wpisanie do umowy z piosenkarzem, że jej przedmiotem jest wykonanie koncertu na imprezie integracyjnej, ale należałoby dopisać, jakie konkretne utwory piosenkarz ma wykonać, że utwory są autorskie, że będą zagrane we własnej artystycznej aranżacji, w jakim nastroju ma być zachowane wystąpienie, ile ma trwać itd. Tylko dokładne określenie przedmiotu umowy pozwoli na poddanie dzieła ocenie na istnienie wad, co jest charakterystyczne dla tej formy zatrudnienia. Analiza orzecznictwa sądów prowadzi do jednoznacznych wniosków: przedmiotem umowy nie mogą być proste, powtarzalne czynności, np. wykonanie projektów wizualizacji pomieszczeń, tłumaczenie tekstów, doprowadzenie do czystości określonych powierzchni płaskich, nauczanie ucznia gry na instrumencie, skrócenie tysiąca długopisów itd.

7 Powtarzalność umów

Zawieranie umów o dzieło z tym samym wykonawcą na te same dzieła na następujące po sobie miesiące może sugerować, że strony łączy stosunek zlecenia, a nie dzieła, zwłaszcza jeśli wypłata wynagrodzenia następuje cyklicznie co miesiąc. Powtarzalność umów jest bowiem charakterystyczna dla zlecenia, a nie dzieła.

6 Odpowiedzialność wykonawcy

Umowa powinna określać zasady odpowiedzialności wykonawcy za wadliwe lub nienależyte wykonanie bądź niewykonanie umowy. Wprawdzie kodeks cywilny reguluje te kwestie, niemniej jednak z orzecznictwa wynika, że pożądane jest zamieszczenie tego typu regulacji w samej umowie, co później ułatwia odróżnienie rodzaju umowy. Przykładem takich regulacji mogą być odpowiednie zapisy o możliwości odstąpienia od umowy czy też kary umowne.

5 Termin

Umowa powinna zawierać konkretny termin na wykonanie dzieła. Zawieranie umowy od pierwszego dnia miesiąca do ostatniego dnia miesiąca, zwłaszcza jeśli umowy powtarzają się co miesiąc, może wskazywać, że strony łączy umowa-zlecenie, a nie o dzieło.

4 Wynagrodzenie

W umowie o dzieło charakterystyczne jest wynagrodzenie z góry ustalone, ryczałtowe. Nie powinno mieć znaczenia to, ile godzin wykonawca poświęcił na wykonanie dzieła. Zatem powinno się unikać wskazywania wynagrodzenia określonego stawką godzinową. Umowa może jednak przewidywać wypłatę zaliczek w określonych terminach lub po wykonaniu określonego etapu prac.

3 Sposób wykonania

Co do zasady to wykonawca decyduje, kiedy i gdzie wykona dzieło. Nie powinno się narzucać mu miejsca i czasu jego wykonania (chyba że miejsce jest zdeterminowane przez rodzaj dzieła, np. wystąpienie piosenkarza na imprezie integracyjnej).